

فرهنگ موزه

شماره ششم / تیر ۱۳۹۳

فرهنگ موزه

شماره ششم / ۵ تیر ۱۳۹۳

فرهنگ موزه

محمل الکترونیکی تعامل و تبادل موزه داران و علاقه مندان موزه

شماره ششم: تیر ۱۳۹۳

زیر نظر: رضا دبیری نژاد

اهالی تحریر: فاطمه احمدی، پریسا اندامی، زهرا حبیبی زاد، محسن حقگو، محمد حکمت،

رضا دبیری نژاد، میثم رضایی مهوار، نگار ساقریچی، گلناز گل صباحی، میثم عبدلی، کرم میرزایی

خبر: دامون منزوی، پریسا اندامی

با تشکر از: روشنگر سعادتی، بهرنگ ذو الفقاری، سجاد باغبان و بهزاد یوسف زاده

طراحی گرافیک: میثم رضایی مهوار

کاریکاتور است: مهدی تمیزی

روابط عمومی: فاطمه احمدی

نشانی الکترونیکی: farhange.muze@gmail.com

فهرست مطالب:

گاه شمار تشکیل موزه ها در ایران از موزه همايوني تا میدان مشق / ۴

بررسی تولید علم و آموزش غیر رسمی در موزه ها / ۷

واژگان موزه شناسی / ۱۰

موزه محمل الفت ها / ۱۲

در حلقه، نشست دوم: گفتگو درباره شعار روز جهانی موزه / ۱۴

موسسه اسمیتسونیان (بخش دوم) / ۲۱

آشنایی با موزه های دکن کالج، پونا - هند، (بخش اول) / ۲۸

خانه موزه های موسیقی / موسیقیدانان (۱) / ۳۳

بازنگری شاخص های انتخاب موزه های برتر / ۳۷

موزه ها و پیوند سازی فرهنگی / ۴۱

بهترین موزه های سال اروپا / ۴۶

یک تجربه در گردش ایام / ۴۸

ابوالحسن خان صبا و خانه اش که موزه شد / ۵۴

چشم پزشکی نوین در ایران مدیون چه کسانی است؟ / ۵۷

ربع رشیدی دانشگاه علوم پزشکی هفت قرن پیش ایران / ۶۱

خبر ها / ۶۸

معرفی کتاب / ۷۰

نگارخانه / ۷۱

سلام

سلام تنها نشان دیدار و آشنایی نیست، بلکه برخی وقت‌ها نشان اشتیاق به دیداری دیگر باره است. موزه و موزه‌داری هم از آن نوع پدیده‌هاست که نیازمند این نوع اشتیاق‌هاست. اشتیاق به ممارست و حضور مداوم برای آشنایی بیشتر و تازگی نو به نو تا شاید پیوندی ناگسستنی شکل بگیرد. فرهنگ موزه هم هربار سلامی دوباره است هربار آمدن برای مان‌امیدی به تداوم است و علاقه‌مندی به همراهی دوستان و یاوران. هر بار آمدن مان به شوق جواب سلامی از شماست و افزوده شدن دوستان و هم‌قلمانی تازه.

باور به آینده موزه‌های ایران است و باور به اینکه موزه‌ها همیشه نیازمند اندیشیدن و اندیشه‌های تازه هستند و اندیشه باید نگاشته و جاری شود. اینک باید اندیشه‌های نو را به صحنه آورد تا صحنه‌هایی نو در فردا نقش ببندد.

این بار هم به سلامی دیگر آمده‌ایم و امید پاسخ‌تان هستیم....

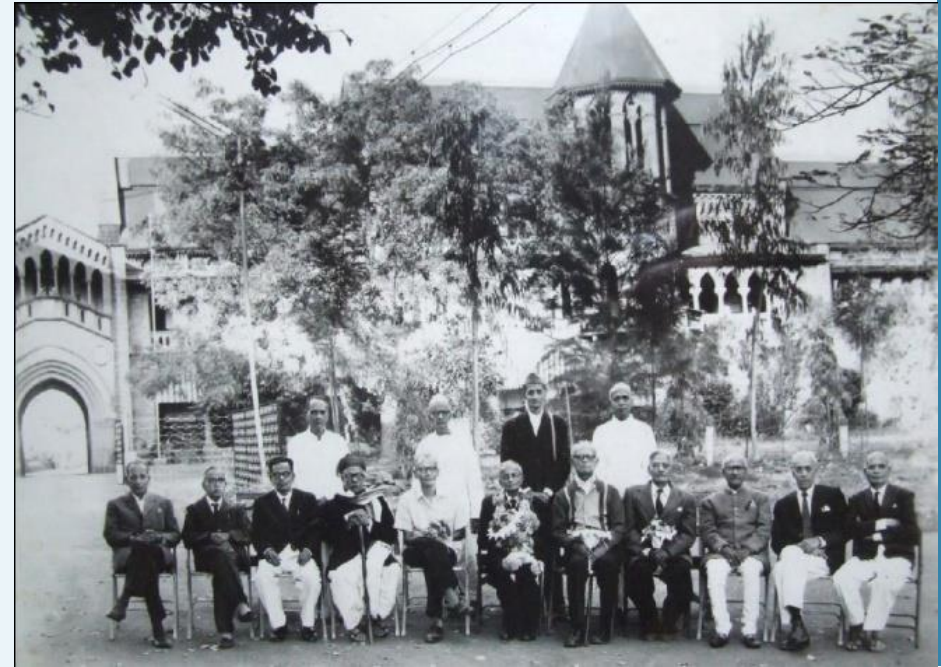
آشنایی با موزه های دکن کالج، پونا - هند، نمونه ای از موزه های دانشگاهی (بخش اول)

ندا حسین طهرانی

Nedahtehrani۱۱۳@gmail.com

یکی از معضلات اساسی رشته ی باستان شناسی در کشور ما، آشنا نبودن دانشجویان با دوره های مختلف به صورت عینی و در دسترس نبودن اطلاعات و اشیاء بدست آمده از نقاط مختلف باستانی به صورت مجموعه های منظم است. موزه گنجینه ای است که می تواند تمامی کاستی های موجود را به دانشجویان عرضه کند و ضمن حفظ و نگهداری آثار و اسناد و اطلاعات به شکل صحیح، کارکرد این عناصر را در مسیر رشد آگاهی دانش باستان شناسی قرار دهد. عموماً به نظر می رسد که ساخت و پرداخت موزه، بسیار پرهزینه و دشوار است، اما در کشور هند موزه ای وجود دارد که از ویژگی های قابل توجهی برخوردار است که می تواند به عنوان الگویی برای دانشگاه های باستان شناسی قرار گیرد. در این مقاله این موزه معرفی و تشریح شده است و هدف از انتخاب آن، به عنوان نمونه ای از موزه های دانشگاهی، سادگی و پرمحتوی بودن آن است. تمامی گالری های این موزه توسط اساتید و دانشجویان این دانشگاه، در زمانی که در بررسی ها و حفاری های گوناگونی که در سراسر هند شرکت داشتند گسترش پیدا کرده است. این موزه ها در حین سادگی برای تدریس و تحقیق بسیار مفید هستند و همچنین برای بازدید عمومی نیز باز هستند. با نگاهی به موزه ی دکن کالج (Deccan College)، می توان برای هر یک از دانشکده های باستان شناسی ایران، موزه ای همانند موزه ی دکن کالج در نظر گرفت تا تمامی

عالی و تحقیقات در زمینه‌های خاص تبدیل شد. بدین ترتیب مؤسسه آموزش عالی و تحقیقات دکن کالج از ۱۷ آگوست ۱۹۳۹ م. بوجود آمد. این موسسه در ابتدا وابسته به دانشگاه بمبئی بود اما از سال ۱۹۴۹ م. پس از آن که دانشگاه پونا تاسیس شد، یک مرکز تحقیقات در دانشگاه پونا به حساب می‌آمد و ۶۵ سال بعد، این مؤسسه علاوه بر آموزش دادن به دانشجویان بالاتر از لیسانس در حدود ۳۰۰ تز دکترا و تحقیقات فوق‌العاده در زمینه تاریخ هند باستان، فرهنگ و و باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، تاریخ مراته (Maratha)، انسان‌شناسی و تحقیقات در زمینه زبان سانسکریت را به انجام رسانده است. دکن کالج در حال حاضر این دانشکده مستقل شده است و به دو دانشکده باستان‌شناسی و زبان‌شناسی تقسیم شده است. بخش باستان‌شناسی توسط پروفسور سانکالیا (H.D.Sankalia) تاسیس شد و در ۶۰ سال اخیر به عنوان مرکز آموزش عالی و تحقیق در زمینه باستان‌شناسی توسعه پیدا کرده است.

موزه‌های دکن کالج

موزه‌ای دکن کالج به دو بخش تقسیم می‌شوند:

۱- موزه‌های باستان‌شناسی

۲- موزه تاریخ مراته

موزه‌های بخش باستان‌شناسی ۱۰ گالری را شامل می‌شود:

۱- موزه خاطرات پروفسور سانکالیا

۲- موزه پیش از تاریخ (عصر سنگ)

۳- موزه عصر مس و سنگ

۴- موزه عصر خر سنگی

۵- موزه آغاز دوره تاریخی

۶- موزه مجسمه‌ها

۷- موزه سکه

۸- موزه خط و کتیبه

۹- موزه قوم باستان‌شناسی

۱۰- موزه علوم وابسته به باستان‌شناسی

توجه: دور تا دور هر یک از موزه‌ها قفسه‌بندی شده که به توضیح مختصری درباره هر یک از این قفسه‌ها می‌پردازیم.

موزه خاطرات پروفسور سانکالیا (H.D.Sankalia)

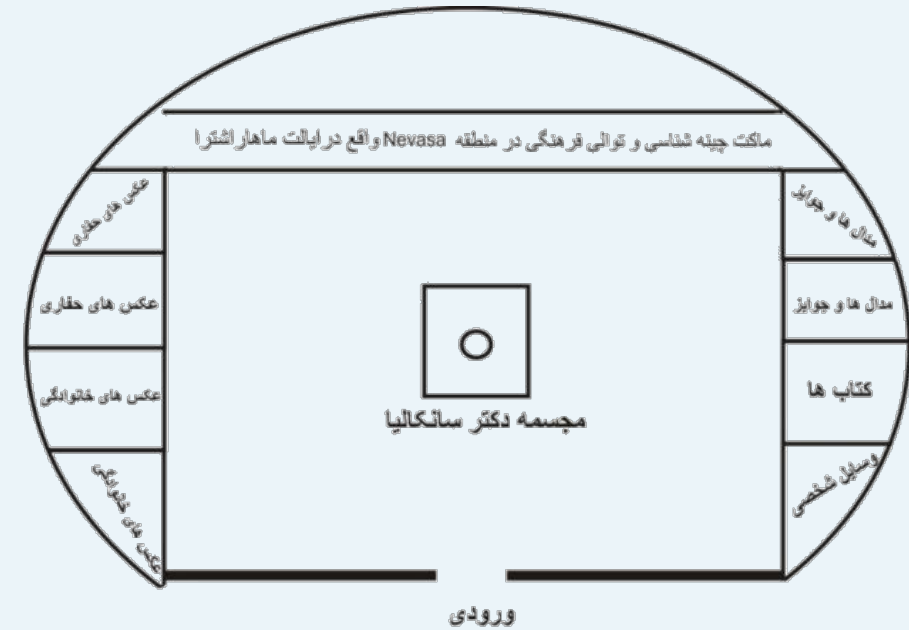
اشیاء در اختیار دانشجویان همان دانشگاه قرار گیرد و دانشجویان بدون صرف وقت و هزینه‌های غیرضروری برای مراجعه به کلان موزه‌ها، از نزدیک با اشیاء و محوطه‌های باستانی و دوره‌های مختلف آشنا شوند.

تاریخچه دکن کالج

موسسه آموزش عالی و تحقیقات دکن کالج، قدیمی‌ترین مرکز آموزش نوین در هند است. این مرکز که در ۱۶ اکتبر ۱۸۲۱ م. تاسیس گردید در ابتدا وابسته به کالج هند و (Hindoo College) بوده است.

یک انستیتوی انگلیسی نیز در سال ۱۸۴۲ م. به آن اضافه شد و در هفتم ژوئن ۱۸۵۱ م. انستیتوی انگلیسی و کالج هند با هم ادغام شده و دانشکده پونا را به وجود آوردند. دانشکده از محل اولیه‌اش در ویشرم باگ وادا (Wishrambaug Wada) به وانواری (Wanowari) و پس از آن به محل کنونی آن نزدیک یراودا (Yerawada) تغییر مکان یافت. زمین ساختمان دانشگاه توسط دولت بمبئی اهدا شده بود و سنگ بنای آن در تاریخ ۱۵ نوامبر ۱۸۶۴ م. بنا نهاده شد. در این مرحله نام آن به دکن کالج تغییر یافت.

دانشگاه در محل جدید از ۲۳ مارچ ۱۸۶۸ م. شروع به کار کرد. اشخاص معروفی چه در مقام استاد و چه در مقام دانشجو به این دانشگاه کمک کردند. بعد از پنج سال دانشگاه به یک مؤسسه آموزش

پروفسور سانکالیا پایه‌گذار علم باستان‌شناسی در هند است. در این موزه مجسمه‌ی نیم تنه‌ی او و همچنین عکس‌های خانوادگی، عکس‌های حفاری، مدال‌ها، جوایز و کتاب‌هایی که توسط او نوشته شده و همچنین وسایل شخصی او به نمایش گذاشته شده است. و همچنین یکی از دیواره‌های این موزه به طبقه‌بندی دوره‌ها و توالی فرهنگی محوطه باستانی نواسا (Nevasa) در ایالت ماهاراشترا (Maharashtra) که توسط پروفسور سانکالیا حفاری شده به نمایش گذاشته شده است.

موزه عصر سنگ

قبل از وارد شدن به موزه دو تابلو در بیرون از موزه قرار دارد که در تابلو اول می‌توان ماکتی از رودخانه موتا (Mutha) در طول دوره پیش از تاریخ را مشاهده کرد و در تابلو دوم ماکتی از انسان پیش از تاریخ به نام زینجان تروپوس (Zinjanthropus) ۱۷۰۰۰۰۰ سال پیش در دره الدوای (Olduvai) در شرق آفریقا.

این موزه سیر تحول فرهنگ در هند را در طی دوره عصر سنگ، دوره گردآوری غذا و شکار نشان می‌دهد که البته این دوره یک دوره نیم میلیون ساله را در بر می‌گیرد. در هند یک جهش فرهنگی از دوره پارینه سنگی قدیم به میانه و جدید و دوره میان‌سنگی شناسایی شده است. با

قفسه ۴:

انسان اولیه و ویژگی های او

قفسه ۵:

انواع روش های مطالعه مدارک باستان شناسی

قفسه ۶:

محیط های فسیلی

قفسه ۷:

در این قفسه نقشه‌ای قرار دارد که محوطه‌هایی که توسط باستان‌شناسان هندی بررسی و حفاری شده را نشان می‌دهد. همراه با برخی از ابزارهایی که در محوطه‌های مختلف به دست آمده است.

قفسه ۸:

در این قسمت عصر سنگ در کارناتاکا (Karnataka) را همراه با عکس، نقشه و ابزار به دست آمده از این محوطه نشان می‌دهد.

قفسه ۹:

در این قسمت عصر سنگ در شوراپور دوآب (Shorapur doab) همراه با عکس، نقشه و ابزار به دست آمده از این محوطه را نشان می‌دهد.

قفسه ۱۰:

در این قسمت عصر سنگ در ایسام پور (Isampur) همراه با عکس، نقشه و ابزار به دست آمده از این محوطه را نشان می‌دهد.

بررسی ابزارهای سنگی یافت شده در بررسی‌ها و حفاری‌های مختلف نشان می‌دهد تحولات تکنولوژی با پیشرفت در شکار و مهارت‌های گردآوری غذا با پیوستگی در گروه‌ها همراه بوده است. مدارکی دال بر بقای جامعه شکاروزان نشان می‌دهد. در دوران پارینه سنگی جدید همچنین استفاده از استخوان و شاخ برای ساختن ابزار آغاز شد و نیز تکنیک‌های استفاده از سنگ روش‌های جدیدی از تولید غذا را به انسان نشان داد. در دوره میان‌سنگی انسان به خاک سپردن مردگان را در مقبره‌های تزیین شده و نقاشی بر روی صخره‌ها را آغاز کرد. در پایان دوره میان‌سنگی انسان آموخت که چگونه حیوانات را اهلی کند و گیاه بکار و همچنین زمین را شخم بزند.

توجه: دور تا دور این گالری قفسه‌بندی شده که به توضیح مختصری درباره هر یک از این قفسه‌ها می‌پردازیم.

از سمت چپ

قفسه ۱:

تابلویی بسیار ساده که در آن تصور هندوها از منشا حیات و به وجود آمدن جهان به تصویر کشیده شده است.

قفسه ۲:

سیر تکاملی هستی یا جهان

قفسه ۳:

سیر تکاملی انسان

قفسه ۱۱:

حفاری بودیپال آشموند (Budihal Ashmound) واقع در میسور (Mysore) ایالت آندراپردش (Andhra Pradesh) ۱۴۰۰ ۲۰۰۰ ق.م.

قفسه ۱۲:

محوطه‌های عصر سنگ در آندراپردش (Andrapradesh) مانند: غارهای کورنول (Kurnool) که ابزارهای دوره پارینه سنگی جدید در این محوطه یافت شده است.

قفسه ۱۳:

محوطه بوری (Bori)، رودخانه کوکدی (Kukdi) در منطقه پونا در این منطقه ابزارهایی از دوره آشولی اولیه و همچنین دوره پارینه سنگی قدیم در ایالت مهاراشترا (Maharashtra) به حساب می‌آید.

قفسه ۱۴:

محوطه‌های پارینه سنگی جدید در غرب ایالت مهاراشترا (Maharashtra) و مادیاپرادش (Madhyapradesh) این دوره از ۴۰۰۰۰ تا ۱۴۰۰۰ سال پیش آغاز می‌شود که مهمترین محوطه‌ها شامل: نارامادا (Narmada)، پاتنه (Patne)، مادامش وار (Madhameshwar)، ناندوس (Nandus)، کالاس (Kalas)، نواسا (Nevasa)، اینامگون (Inamgaon)، چندولی (Chandoli)، مورگون (Morgaon) می‌باشد.

قفسه ۱۵:

محوطه‌های پیش از تاریخ در گوا مثل غار کونکا (Konka) که به دوره آشولی بر می‌گردد.

قفسه ۱۶:

محوطه‌هایی در اورنگ‌آباد که به وسیله آنها می‌توان اطلاعات زمین باستان‌شناسی و در واقع شرحی از وقایع

گذشته بر اساس اطلاعات زمین‌شناسی به دست آورد. این مجموعه همراه با ابزارهای دوره پارینه سنگی قدیم است. برخی از مهمترین محوطه‌ها شامل: امرتی (Umrethi)، سوراشر (Saurashtra)، مادووان (Madhuban)، سامادیالا (Samadhiala)، آدیچادیوا (Adichadi Wao) می‌باشد.

قفسه ۱۷:

محوطه‌های عصر سنگ در مرکز و غرب هند مهمترین این محوطه‌ها پناهگاه صخره ای بییم بتکا (Bhimbetka) در ایالت مادیاپرادش (Madhya Pradesh) است که در حفاری این پناهگاه صخره‌ای آثاری ازدوره پیش تاریخ تا انتقال آن به دوره تاریخی یافت شده است.

قفسه ۱۸:

محوطه‌های پیش از تاریخی در ایالت راجستان (Rajasthan) شامل: محوطه باستانی سند دون (Sand dun) که یک محوطه میکرولیت است. همچنین محوطه‌های دیدوانا (Didwana)، بگور (Bagor) می‌باشد.

قفسه ۱۹:

نمونه‌های مختلفی از انواع سنگ‌های طبیعی مانند: سنگ ابسیدین، سنگ آهک، سنگ گچ، سنگ مرمر، سنگ کلسیت، زغال سنگ سخت، گرانیت، نیترولیت و به نمایش گذاشته شده است.

قفسه ۲۰:

عصر سنگ در جنوب آفریقا همراه با ابزارها

تحقیق در مورد باستان‌شناسی دوره پیش از تاریخ از سال‌های ۱۹۲۰ م. در نقاط مختلف آفریقا به شکل وسیعی انجام گردیده است و مدارک مهمی در مورد مبدا و گسترش فرهنگ پارینه سنگی از قسمت‌های مختلف این قاره یافت شده است. در جنوب آفریقا در رودخانه مرموز

Vaal و منطقه Transvaal که مواد فرهنگی صنعت ابزار سنگی از دوره پارینه سنگی قدیم تا دوره میان سنگی یافت شده است. شباهت زیادی بین تکنولوژی صنعت در دوران‌های قدیم و میانی پارینه سنگی از جنوب آفریقا و شبه جزیره هند در منطقه دکن (Deccan) (منطقه دکن شامل جنوب ایالت مادیاپرادش تا جنوب هند) دیده می‌شود. زدن تکه سنگی دیگر شکل داده می‌شد، ساخته می‌شود. تکه‌های کنده شده را تراشه (Flake) و سنگ مادر را (Core) می‌نامند ابزاری به نام تبر (Chopper) نیز از این سنگ‌ها ساخته می‌شد که برای قصابی کردن حیوانات و تکه کردن گوشت و غذاهای گیاهی به کار می‌رفته است. این ابزار به وسیله انسان‌هایی ساخته می‌شد که به هوموهابیلیس (Homo Habilis) معروفند و در آفریقا بین ۵/۲ و ۵/۱ میلیون سال پیش می‌زیسته اند.

